

MARITA FOSSUM

Ketten, anyámmal*Regényrészlet*

Anya az ablaknál szeretett ülni a konyhában. A biztonság kedvéért a székhez kötöztem, le ne essen, ha rájönne az ájulás. Sohasem tudtuk, mikor jön rá. A karját egy övvel a szék támlájához erősítettem, azután egy másikkal a derekát ugyanoda. Mielőtt elindultam dolgozni, kivettem elé a reggelit, és ellenőriztem, hogy minden, amire délig szüksége lehet, karnyújtásnyi távolságra van-e tőle, vagyis elér-e mindent behajlított karral, mert ha ki kell nyújtania, remegni kezd. Egy csomag Dunhill és egy öngyújtó mindig a köténye zsebében volt.

Elővettem egy plédet, azután a botot, amivel kinyithatta és becsukhatta az ablakot, ezenkívül beprogramoztam a telefonba néhány számot; az egyes a hivatalom volt, kettes a mentő, hármas a rendőrség, négyes a tűzoltók, ötös az öcsém, de a négyest és az ötöst gyakran összekeverte, és mikor a tűzoltók harmadszor jöttek ki hiába, kitöröltem a négyest, és megmondtam anyának, hogy engem hívjon fel, ha kigyullad a ház.

Ebédszünetben hazaszaladtam és meglazítottam a kötelékeket. Anya szerint erre nem volt szükség, azt mondta, hogy éppen jól vannak megkötve, és hogy fontosabb a munkám. Nem esek le, mondta mindig. Mindig vigasztalt, főleg mikor vesztettem a kártyán. Azt mondta, hogy majd a szerelemben szerencsém lesz.

Amikor anyám nem az ablaknál ült, akkor varrt. Ragaszkodott ahhoz, hogy új függőnyt varrjon a nagyszobába, azt mondta, így nem látszik annyira pucérnak. Világosan látom magam előtt anyám göcsörtös, merev ujjait. Alig látott szegény. Este hagyta kihűlni a paradicsomlevest, de befejezte a fércelest. A leves kihűlt, anyám a székbe pisilt. Azt hitte, nem veszem észre azt a pár cseppet, és nekem nem volt szívem szólni.

Ezután törölközőt tettem a székre, de anyám nem értette, miért kell az oda, vidd el innen, mondta. Ugyanezt mondta az ágyába elhelyezett törölközőre, vidd el innen, nem vagyok én királykisasszony, mit képzelsz rólam?

Tavasszal egy rendőrautó állt meg a ház előtt, és kiszállt belőle két rendőr, de mivel anyám nem tudta kinyitni az ajtót, a rendőrök a szomszédhoz csengettek. A szomszéd beengedte és felkísérte őket a harmadik emeletre.

– Egyedül van bent a hölgy? – kérdezte a rendőr a szomszédától. Felhívtak telefonon, és haza kellett jönnöm kinyitni az ajtót. A rendőrök bementek a lakásba. Körülnéztek, úgy látszott, valami gyanúsat keresnek, de csak anyámat találták.

– A hölgy az ön anyja? – kérdezték.

– Igen – mondtam.

– Miért, úgy nézek ki, mintha a lánya lennék? – kérdezte az anyám. – És azért vagyok idekötve, mert forog alattam a föld?

Anyám mosolygott magában, mert ha idegen jött hozzánk, mindig életre kapott. Ekkor értettem meg, hogy nem véletlenül tárcsázta a rendőrség segítségszámát. Mikor elmentek, azt mondta, hogy ügyesebben is lehetett volna velük flörtölni. Tetszett neki a két fiú, de azt mondta, hiába jóképűek, ha én ilyen szingli-pofát vágok, elriasztom őket.

– Látniuk kell rajtad, hogy szükséged van valakire – mondta anyám.

A szomszédoknak nem tetszett, hogy anyám nálam lakik.

– Mi lesz, ha elfelejti kikapcsolni a tűzhelyet, és kigyullad a ház? – kérdezte a közös képviselő.

– Anyám nem szokott főzni – mondtam.

Meg se mertem említeni, hogy dohányzik, de a házfelügyelőségnek sikerült határozatba foglalnia, hogy valamit tennem kell. Mindnyájunknak jobb lesz, főleg a mamának.

Nem engedheted meg, hogy egész nap felügyelet nélkül legyen – mondta az egyik. El kellett volna onnan költöznünk, anyámmal együtt. Egy kis kétely motoszkált belém, hátha mégis igazuk van, és felelőtlenség itt-hon hagyni egyedül.

Felhívtam Öcsit, hogy megbeszéljük, mi legyen. Megkérdeztem tőle, hazamehet-e anyánk. A városi emberekben nincs tolerancia, úgy látom, itt nem fogadják be, mondtam neki. Öcsi nem akarta visszavenni. Ekkor javasoltam, hogy fizessünk együtt egy magánápolót, aki napközben vigyáz rá, de Öcsi úgy gondolta, hogy az öregek gondozása az állam feladata.

Anyám azonnal kapott helyet egy öregotthonban. Sokat beszéltek a hosszú várólistákról, és mikor felhívtam az otthont, kifejezetten hangsúlyoztam, hogy nem sürgős a dolog. Így beszámolhattam a szomszédoknak, hogy intézkedtem, és anyát felvették a listára. Erre már nem szólhattak semmit, de egyszer csak váratlan dolog történt. Az öregotthon vezetője néhány nappal később felhívott. Megürült egy szoba. Mikor azt mondta, hogy máris vihetem anyát, éreztem, határoznom kell.

Elmondtam anyának, hogy aggódnak a szomszédok. Erre azt felelte, hogy ki kell bírunk az ilyesmit is.

– Igen, nagyon igazságtalanok – mondtam.

– Most mit csináljunk? – kérdezte anya, mire én azt feleltem, hogy nem tudom, de ha akar, elmehet egy közeli otthonba. Gyönyörű helyen van, mondtam, holott nem jártam még ott, de nem lehet csúnya, hiszen vidéken van, gondoltam.

– Már el is van intézve? – kérdezte anyám.

– Igen – mondtam.

– Ti ketten, te és az öcséd, miért jutott nekem..., – a mondat végét nem értettem, mert csak motyogott.

Azon az éjszakán nem csoszogott ki. Mikor reggel bementem hozzá, felöltözve ült az ágyon. Elővettem a bőröndjét és csomagoltam. A kezében volt egy ceruza és egy radír, és mikor be akarta tenni a bőröndbe, elsírtam magam. Letérdeltem és átöleltem. Görbe ujjjaival megsimogatta a hajam, s bár húzott és cibált, mégsem fájt.

Anyámnak egész addig sikerült jókedvet színlelnie, míg beültünk a taxiba. Meg akarta mutatni a szomszédoknak, hogy nem hagyja magát letörni. Nem először történik, hogy meg akarnak engem alázni, mondta anya útban a kocsira, de mikor befordultunk a sarkon, nem bírta tovább. Az öregotthonig végig sírt. Fogtam a kezét. Vigasztaló szavakat kerestem, de nem jutott eszembe egy sem.

Mikor megérkeztünk, nem akart kiszállni a kocsiból. Végül két ápoló kiszedte a taxiból és kerek kocsiba ültette. Igyekeztem őket leállítani, magától is kiszáll, csak adjanak neki egy kis időt, mondtam, de ekkor már a taxifőnök is beleszólt. Azt mondta, mennie kell tovább, nem volt hajlandó várni, pedig mondtam, hogy kapcsolja be az órát.

Négy hónappal a költözés után eltemettük anyámat. Az otthon vezetője felhívott a temetés előtti napon és azt mondta, hogy anyám néhány barátja szívesen eljönne, s közölte, hogy ő maga és doktor Stang sajnos nem tud. Nem tudtam, hogy anyámnak barátai voltak, megkérdeztem hát, kik azok, mire azt felelte, hogy néhányan az öregek közül. Aztán elmondta, hogy anyám jó

viszonyban volt a gyógytornással, aki az ágyán végezte vele a gyakorlatokat. A gyógytornász is jön, mondta a vezető, és hozzátette, hogy ő maga azért nem tud ott lenni, mert már régen elígérkezett egy társaságba. Azt feleltem, hogy nem kell szabadkozni.

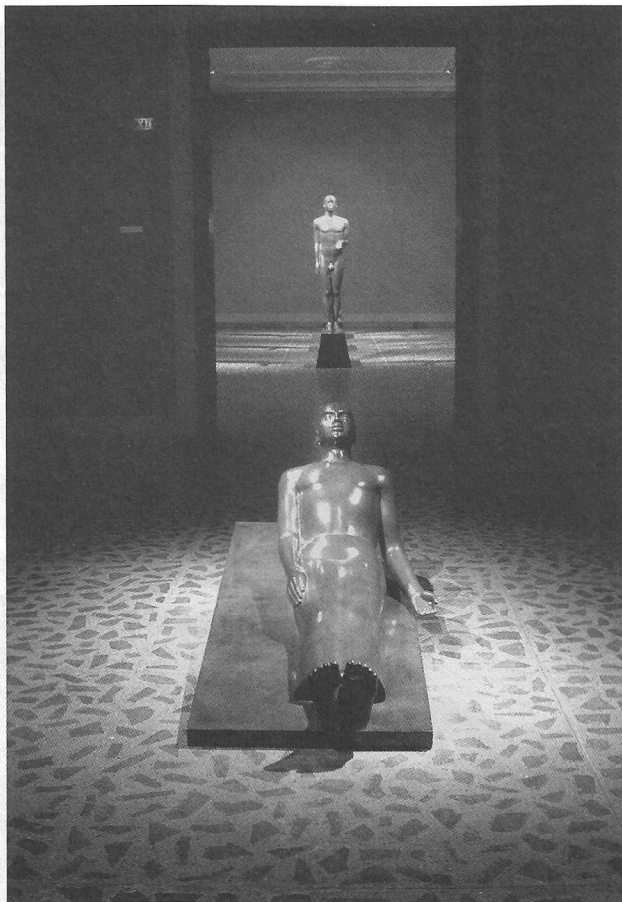
Busszal mentem ki a kápolnához, amely elég messze volt a várostól. A buszon hányinger kerülgetett, mert a sofőr rosszul váltott, és gyorsításkor majd szétesett a busz, annyira rángatott a váltó.

Letértem az útról, és nekivágtam a lilavirágos mezőnek. Megálltam egy bokornál. Öklendezni kezdtem, de a tudómról felköhögött nyálkán kívül mást nem tudtam kiadni magamból. Átmentem a mezőn és a temetőbe értem. A sírkövek elé rózsaszín azáleát és margarétát ültettek. A juhar éppen elvirágzott, mert mikor elmentem mellette, kis híján megfojtott a mérges kipárolgás. A juhar virága gyönyörű, de az illata öl.

A kicsi kápolna ovális alakú volt, egy görög lakóházra emlékeztetett, de lehet, hogy csak a fehér színe miatt. Leültem a hátsó lépcsőre és a számba fújtam egy adag asztmagyógyszert. Az úton fehér

minibusz közeledett és eltűnt egy szikla mögött, csak néha villant elém a fák közül. Fel akartam állni a lépcsőről és fogadni az érkezőket, de még mindig levegő után kapkodtam, meg kellett várnom, míg elmúlik a roham. A korlátnak támaszkodva mélyen belélegeztem, visszatartottam a levegőt, aztán lassan kifújtam. Az ütemes be- és kilégzés után jobban éreztem magam. Felálltam, és megkerülve az épületet a főbejárat felé indultam.

A kápolna előtt találkoztam Öcsivel, de épphogy csak köszöntünk egymásnak. Nem volt ideje velem foglalkozni. Anyámnak mind a négy barátja kerek kocsiban ült. Az öcsém nekik segédkezett. Az ülésrendből kiderült, hogy az öregeket halló- és látóképességük szerint helyezik el. A nagyothallók elöl, a gyengénlátók hátrább ültek. Egy kicsi, töpörödött asszony, aki anyám-

ra emlékeztetett, nemcsak süket volt, vak is, őt egész hátra tolták. Ezt méltatlannak találtam, de nem szóltam.

Furcsa volt, hogy anya soha nem említette nekem az öregothonban szerzett barátait, és azon töprengtem, milyen meglepetések várnak még, de be kellett érnem ennyivel.

A pap rövid prédikációt tartott, aztán énekeltünk. Mondott egy pár szót anyámról, aztán ismét ének. Az öcsém, szokás szerint, elővette bársonyos énekhangját, hogy mindenki észrevegye. Az öregek közül többen is felemelték fejüket és a szép férfihang irányába fordultak. A végén nem jegyezte meg senki, hogy soha nem látták az öcsémet, vagy hogy anyám hiányolta volna a fia látogatását. Úgy fogadták, mint megtért fiút, mármár versengni kezdtek, hogy melyikük székét tolja ki a templomból. Az lesz a legjobb, ha engem választ, mondta az egyik öreg.

Odakint nehéz, párás levegő fogadott, és az öregek közül többen mondták, hogy közel a zápor. Én azt reméltem, lassan kiderül az ég, felszakadnak a felhők, és világosabb lesz, de egyikünknek sem lett igaza, az ég nem derült ki, és világos sem lett.

Az öcsém segített betolni a kerekesszékeket a minibuszba. Míg az öregek kerekesszékeit felgurították a kocsifeljárón és berakták a buszba, az járt az eszemben, hogy ezek az öregek nem is voltak anyám barátai, inkább csak kihasználták az alkalmat, hogy kijöhessenek egy kicsit. Valóban elégedettnek látszottak, mintha kirándulni vitték volna őket, én pedig örültem a jól sikerült napnak.

Mikor az öregek eltűntek a szemünk elől, az öcsém rágyújtott egy cigarettára. Néztam a cigaretta felszálló vékony füstjét. Nagyokat szívott és erősen fújta kifelé a füstöt. Megkérdezte, hogy bírom a strapát, mire azt mondtam, hogy jól.

– Nincs kedved rágyújtani? – kérdezte Öcsi, de igen, feleltem. Azt mondta, hogy erős egyéniség vagyok, mindig is az voltam.

Megjött a pap és kondoleált. Két kézzel szorította meg a kezem. Menj békével, mondta, Isten veled van. Nem vagyok vallásos, de a tiszteletes szavai kellemes melegséggel töltöttek el.

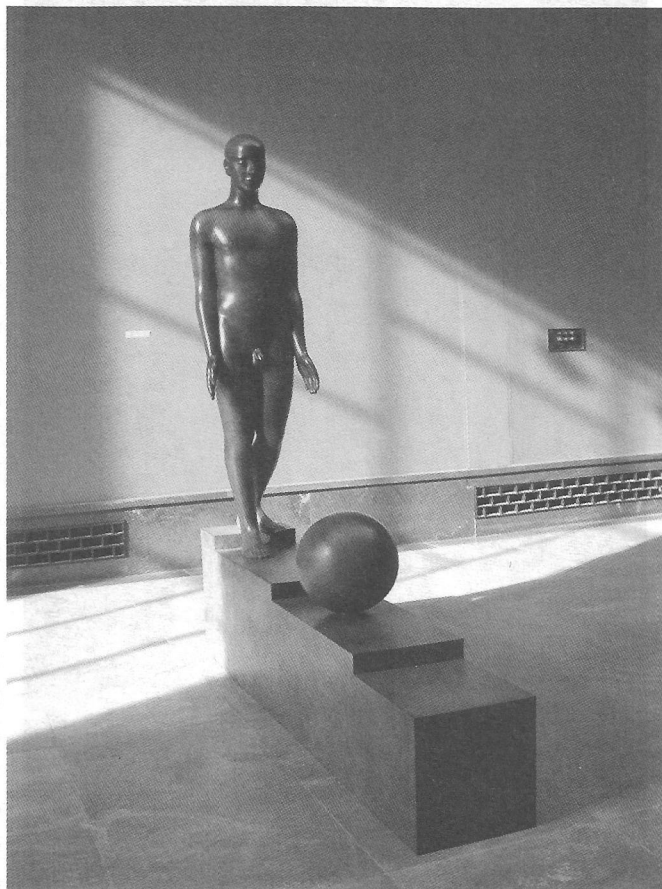
Öcsi nem jöhetett el hozzám. Fél hétkor indult a gépe, ezért nem volt ideje bejönni a városba. Azt mondta, keressünk egy vendéglőt a környéken, és együnk valamit, de ezt én nem akartam. Sok dolgom van otthon, mondtam. Mi az a sok dolog, kérdezte Öcsi. Mindenféle, mondtam.

Mikor búcsúztunk, Öcsi megölelt. Miért jössz velem északra, mondta. Jó lenne, mondtam. Tudod, hogy van, annyi a munkám, hogy sose szabadulok, mondta Öcsi. Tudom, hogy annyi a munkád, de ez nem mentség, mondtam.

Ne felejtsd el, hogy szeretlek. Az öcsém szavainak kis mellézközeje a fülemben maradt. Hirtelen megfogta a vállam, a szemembe nézett: olyan gyönyörű ott minden, a fáknak nincs árnyékuk. Viccelt és csipkelődni próbált. Kértem, hogy hagyja abba.

Végül mégis elmentünk egy étterembe. Ismertem egy rövid utat, a

temetőn, a szántóföldön és a réten át vezetett. Észrevettem, hogy az öcsém lefogyott, a szája és az orrcsontja körül száraz bőrfoltok virítanak, különben olyan volt, mint régen. Akkor, ott, a szántóföldön úgy éreztem, hogy köztünk minden a régi. Öcsi a magas fűben gázolt, lazán lengett a karja, kezével megérintette a hosszú, sárga fűszálakat, majd az ujjja köré csavarta, vagy a foga közé mélyesztette őket. Megkérdeztem, hogy hívják a lila virágokat, az öcsém azt felelte, hogy ez a lupin, amely tulajdonképpen kerti növény. Mivel a nyáron még nem süttött át a nap a felhőtakarón, vagy talán éppen azért, a növények buja erdőt alkottak, és a földből friss pára szállt fel. A bogarak egyhangú zümmögésétől elálmosodtam. Öcsire néztem. Úgy láttam, remeg az ajka. Aztán megláttam egy darazsat, amint éppen egy margaréta felé repül. Szárnyalása nem volt zavarodott és lusta,

mint az évnek ebben a szakaszában szokott lenni. Öcsi talált egy horgony formájú ágat. Mondtam neki, hogy vigye haza és adja oda a mostohafiának.

Leértünk az útra. Egy darabon frissen lerakott aszfalton lépkedtünk, jobb lett volna, ha az árokban megyünk. A világos csizmám talpa fekete lett. Megpróbáltam letörölni egy kis fűvel, de nem ment. Öcsi le akarta kaparni a késével, de megállítottam.

Találtunk egy kocsmát. Öcsi sült húst evett, burgonyával, zöldborsófőzelékkel és vörösáfonyával. Én nem bírtam enni, csak bort ittam. Öcsi megkérdezte, megkapta-e anya az üdvözlőit. Megkapta, mondtam, de nem tudom, hallotta-e, mikor átadtam. Nem figyeltük az órát, de lassan telt az idő, és Öcsi nem késte le a repülőt. Integtettem, és szaladt a taxihoz. Az ablakból integtettem tovább, egészen addig, míg egy kamion eltakarta előlem. Ott álltam az útszéli porban. A taxi kikanyarodott az országútra.

Mikor hazaértem, gondoltam, főzök valamit, de mégsem főztem. Leültem a konyhaasztalhoz. Álmos voltam, elnehezedtem a bortól. Később az ágyon ülve írtam Öcsinek. Azt írtam, hogy csalódtam benne és meg akarok vele szakítani minden kapcsolatot. A fogalmazás nem volt túl jó, de megérthette, amit mondani akartam. A levélben nem részleteztem tovább. Megírhattam volna, hogy csalódtam, mert rám hagyta anyát, és nem segített sem anyagilag, sem másként. Megírhattam volna, milyen nehéz volt anyát emelgetni és forgatni az ágyban, holott csak harminc kilót nyomott (a halotti bizonyítvány lábjegyzete szerint), vagy hogy ki kellett vennem két hét szabadságot anyánk haldoklása idején, és mivel a főnököm csak fizetetlen szabadságba egyezett bele, a két hét nem kevés anyagi veszteséget jelentett.

Összeírtam minden kiadást, és csatoltam a levélhez, de miután reggel feladtam a levelet, eszembe jutott még két dolog, ezért délelőtt felhívtam és megmondtam neki, hogy

a lista, amelyet hamarosan meg fog kapni, nem teljes. Ezért küldök majd egy újat. A kifejejtett kiadásokat nem akartam telefonon elmondani. Irtóztam a gondolattól, hogy az öcsém ellenérvekkel hozakodik elő. Mondhatná, hogy ők évekig ápolták anyát, és az is pénzbe került.

Az öcsém és én mindig közel álltunk egymáshoz, de miután másodszor megnősült, és anyámat helyszűkére hivatkozva kirakták a saját házából (az öcsém új feleségének két gyereke volt), kapcsolatunk megromlott. Mentségére szolgál, hogy neki sem volt könnyű az új gyerekekkel, miután a saját fiai felnőttek és elköltöztek otthonról. Jobban járt volna, ha rám hallgat, mert én rögtön tudtam, miféle nőszemély vetette ki rá a hálóját, de Öcsi azt hitte, idővel rendbe jönnek a dolgok. Teljesen abszurd, hogy valaki ennyire képes hinni az időben.

Haldoklás, hamvasztás, templomi szertartás, mindent egybevetve két hétbe telt, hogy eltemessem anyámat. Nem tudok belenyugodni, hogy már nincs, és abba sem, hogy a haldoklásának vége. Urna mellett döntöttem. A temetéssel meg akartam várni, míg elkészül a sírkő. Ez pedig több hétig is eltarthat. A temetkezési vállalat kőfaragója a hátfájása miatt állítólag hosszabb időre Mallorcára utazott, és szabadságidőben másik kőfaragót találni szinte lehetetlen. A sírkőkészítés sok hajlongással jár, emelgetni is kell a hatalmas köveket. Egy rossz mozdulat, és kész a baj. És hogy a szerencsétlenség miatt anya utolsó napjaira esett, csakis azzal magyarázható, hogy nekem mindig kijut az életben. Nem akarom én a kőfaragót hibáztatni.

Nem volt érkezésem megbeszélni anyával, hogyan akarja a temetést. Az egyetlen, amit kért, hogy ne temessük a rokonok mellé, vagyis ne vigyük a Lofot szigetekre. Akkor kellett volna megragadni az alkalmat, és tisztázni vele néhány dolgot, mikor ő maga hozta fel a témát, mert azután már nem volt rá alkalom.

MARITA FOSSUM (1965) ápolónőnek tanult. Oslóban, majd a franciaországi Aix-en-Provence-ban dolgozott egészségügyi intézményekben. Első regényét harminchét éves korában írta. Stílusa és nyelve Kjell Askildsen íásaival mutat rokonságot. Könyveiben szomorú, sötét tónusú témákkal foglalkozik. Első regénye, a *Verden utenfor* (*A külső világ*) az aids-es Chris és Liza története, második könyve, *A drepe en drage* (*Megöltem egy sarkányt*) Hammer asszonyról szól, akinek kábítószertúladagolásban meghal a fia, és ő maga a pszichiátria zárt osztályára kerül. Harmadik regényéért – címe: *Forestill deg* (*Kettesben anyámmal*) – 2005-ben Brage-díjat kapott.

KARIN SVEEN (1948) első verseskötete (Télikert, Vinterhage) 1975-ben jelent meg, azóta több regényt, verseskötetet és esszégyűjteményt

adott ki a Pax és Oktober kiadóknál. Nevéhez fontos irodalmi intézmények (írószövetség, műfordítók egyesülete, drámaírók szövetsége) alapítása és sokéves irodalomszervező munka kötődik. A hetvenes és nyolcvanas években a nőirodalom frontfigurájaként volt jelen, és sokat tett azért, hogy a női írók ne csak kuriózumként legyenek benne az irodalmi köztudatban. Karin Sveen vidéki munkáscsaládból származik; írói pályafutása első korszakának fő motívumai a hagyományokhoz való kötődés, a közösséghez tartozás, a szakítás a réggel és a nő, az asszonyok szerepe. Az *Anyák és lányok* (*Dotre*, 1980) novelláiban a nők nemcsak a társadalmi egyenlőtlenség és a férfidominancia áldozatai, hanem az elvárásoké és a megkövült szokásoké is. Karin Sveennek eddig összesen tizenhat kötete jelent meg, novelláit több nyelvre lefordították.